

מבשר למסור ישעורים בהסתכלות

שבוע של שחיתות בעירנו. כליל השליטי שדטה אסתר'קי את בעלה בתי אטרוו "ציון", ולמחרתו ביום ג', יום שהוכפל בו כיו טוב, שחטו הווננפלדים את שחיתתם הכשרה על במת ה"בסלאך" (בית-המטבחים) בעירנו.

בשעה שלש אהח"צ יצאה הוצץ כל ה"חלסטריה" הקדושה שלנו. הועד האשכנזי ור' חיים בראשה, ועמו שני השוהטים הכשרים והתמימים, ר' עזרא מימינו ור' ברגמן משמאלו, עם חלפים גדולים בידיהם, כמו שנאמר: "רוטמות אל בגדונם והרב פיפיות בידם".

ובוכותו של ר' חיים יצאו כל ארבע הבהמות כשרות. במאה שערים היה שמחה וישוה, וכשהתנפלו אחב"י על הכשר הכשר, צעק הקצב"הווננפלדי בגאון: הם כל בשר מפני בשר קדש!

ועכשיו יש לנו ב"ה שלשה מיני בשר בירושלם עיה"ק: בשר-ווננפלה, בשר-קוק, ופריינקישע פלייש" להבדיל, בשר-הספרדים שהוא התייבבדאיסורא

ל"שכנו" ואפילו לאוסישקין, ויש גם בשר נוסף ורלי רק לצנועין ולסגני מנהלים בבנקים שלנו כרתניא: הכל שוחטין ושחיתתם כשרה, ואפילו שחיתו של חג' מוחמד כהן באיטליזי הגויים אשר בעיר העתיקה ואצל גרנד-ווסל, כידוע...

ובשעה שישבתי בהצגת "השחיטה" המוצלחה שבתיאטרון "ציון" וראיתי את שמואל-יוסל היושב ומתנענע בפאר תיו על הגמרא ומשנן בקול רם ובשקידה את המשנה: "הכל שוחטין", נזכרתי באהו תלמיד "החדר", שישב והור לפני רבו בקול גדול: הכל שוחטין — "אללעמען מעג מען קוילענען!" (את הכל כותר לשחוט!).

נתבהל הרבי ושאל מאת תלמידו: — הגם אותי כותר לשחוט? — לא! — ענה התלמיד — הן כתוב בפרוש: חוץ מחרש, שוטה וקטן. * *

ושוב מעשה ביהודי אחד, שהשיא את בתו והזמין את קרובו מהנכר לחתונה, למחרת החופה והנשף, קם היהודי ללכת לדרכו. הפציר בו המחנות ואמר:

— מכיון שעזר לי הקב"ה וזכיתי להשיא את בת הזקונים שלי למזל-טוב עליך להשאר בביתי עד אחרי "שבועי ברכות". אהר טבעת ימי המשתה, בקש היהודי לשוב לביתו והפציר בו בעל-

הבית ואמר: — הלילה! וזן בתי עוזבת אותי היום עם בעלה, ואתה קרובי היחיד והוא-נא ושב עמי ירח ימים.

נענה לו היהודי וישב בביתו חדש תמים. כשבא להפיר מהמחותן ולהודות לו על מדת הכנסת אורחים שקיים בו בעין יפה, הוציא בעל הבית מכיסו ניר והגיש ליהודי השבון על סך 50 רובלים.

— מה?! נזעק היהודי בתמהון — וכי אני רציתי להשאר בביתך, הן אתה הפצרת בי ואשאר, ועכשיו עוד אתה דורש ממני דמי אכסניה?

— ומה רעש? — ענה בעל הבית בניחותא — וכי בביתך אותה, אינך עושה הוצאות לאכילה? והרי אני עשיתי לך עוד הנחה גדולה כמו לקרוב אכתי ודרשתי רק חמישים ר"כ?...

בקצור אחרי טענות ומענות ודו"ד ביניהם, אמר המחנות: — יודע אתה מה? הנה הרב דמתא גרפה למולנו, נכנס אליו וכאשר יפסק כן יהיה.

לאחר ששמע הרב את הטענות כישני הצדדים לא חשב הרבה ואמר: — פשרה! ישלם היהודי את החצי ובאין ברירה הוציא היהודי המסכן כיצודו מטבע של כ"ה רובלים ושילש במחילה את הכוזמנים לתוך ידו של המחנות, דמי אושפיזין. ואולם, כשאך יצאו מבית הרב, החזיר לו המחנות את הכסף ואמר לו: הא לך את כספך

— מה?! אמר היהודי בתמיה גדולה — ולמה איפוא דרשת ממני את הכסף מתחילה ומישבתני אל הרב לדין-תורה? — אמנם הצחק עמך — ענה בעל-המשתה, — אבל רציתי רק להראות לך את הושר של הרב שלנו...

והנמשל — הוא כמובן, המעשה של השחיטה בעירנו. אמנם, על צד האמת, הרי כל הפרוד הוא רק כלפי חוץ, לכל ידעו הלילה הגויים בחבר האומים שיש כשרות בישראל חוץ מזוננפלד.

ושני השוחטים שלו, הרי בקרו במוצ"ש את הסוד בשם ה"זקן", שאינו מתנגד הלילה לשחיטה של רב קוק ואם לא "ירעישו עולמות" נגדם סופם של כל השוהטים להתאחד והיו לבשר אהר, אלא שכל הפירוד והטרדם הזה הוא, כדי להראות את הושר של הרב פסח צבי פרנק — והערתו הידועה של אלמליח כדאר-היום הלא תוכיח!...

וכשקראתי בשבוע זה בעתונים את הבשורה הטובה ע"א העברת קרן היסוד וכל "העולם" כלו מלונדון המעטירה לירושלם עיר הבירה, עלה בזכרוני מעשה נאה, שספר פעם אחת ר' נחום סוקולוב, בשעה שעמד וורש בקרנגייהול בניו-יורק לפני יהודים

עשירים ע"א "קרן היאזור". היה הית יהודי עשיר — כך פתח סוקולוב — וקמצן גדול לא-עליכס, שלבו רחוק מאד מכיסו. והרב דמתא, ר' נחומצ'י מגרודנא, בא אליו לקבל נדבה לטובת בית-החולים שבעיר. מסתמא התעקש הגביר ולא רצה בשום אופן לפתח את ידו, כנהוג גם אצלנו. ואולם הרב לא זו מכינו, מכיש כאוהב-עמי שלנו מקרן הקימת, ומרר לו את חיו עד שהירים הגביר את ידו וה"חריבץ" לו מכת-לחי.

קם הרב נחומצ'ע ואמר: — פאני גביר, סטירה זו נתת לי, ומה אתה נותן לביתי-החולים? ושואל ר' עזיכות את תלמידיו ותל-מידותיו הנדיבים והבלתי-נדיבים: מה אתם נותנים לקרן-היסוד, סטירות או ליר'ת? מה אתם מהל-קים, רבותי, לשליח-יצוה של פה"ס הבאים לבקרכם בחצרותיכם ובמשרדדיכם: מחטאות או המזאאות?...

אגב, קבלתי בשבוע זה מכתב מתל-ידי הנעלה אשר במצרים ובין יתר הדברים הוא שואל ממני, מה פשעם ומה הטאתם של אחב"י בצפון אפי-ריקה, ששלחה עליהם קרן-היסוד את הד"ר בוכמיל, הנקרא בלשונם הצר-פתית: "בושמיל". ומתוך זעף הוא מסיים במכתבו:

Ce n'est pas un Bouchmil, mais c'est un mille-bouche.

ופרושו בלח"ק: אין זה בושמיל, אלא להיפך: "מיל בוש" כלומר: אלח-פיות... * *

ומביון שאנו מדברים בקרן היסוד, נימא מילתא גב בקרן הקימת. הראיתם מימיכם שתי אחיות בבית אהר, שתיהן בוגרות והגיעו לפרקן, ובכ"ז כשבא ההתן לבית כדי "לר-אות" את הכלה, הצעירה שולחת את הבכירת שענייה רכות והיא עצמה מס-תרת מאחורי הדלת...

מתחלה היו שתי האחיות-הקרנות מתנגחות זו בזו ומרב התהרות היו אהב"י נפטרון ומשטמטים משתיהן, ואולם בזמן האחרון באו ב"ה לידי הסכם בדבר המס-העצמי. לקרן-הקימת ער פונט אהר ומישם ואילך — לקרן היסוד.

הבכירה קודמת, עוד עימי לבו ואי"ה בשבוע הבעל"ט נוכח לכנוס שני של הקה"ק בקרית-ענבים, ונשמע שוב את הדרשה המצר-ינה של אוסישקין. ואולם חרששני שמיאלא יספרו לכם את הכל, וע"כ אפי-פר לכם אני מתחת לקו את הדרשה ששמעתי כפי יודעי-דבר, ור' עזמות יודע מה שהוא מספר ואינו חושש חלילה ל"הכחשות" של מוגי לב...

מעשה באלף קופסאות בירושלם שהוציאו מהן בחדש האחרון 20

לירות, ול"ב לירות בת"א העשירה... ומעשה ביהודים היושבים על אר-צת קה"ק ב"מיקוד חיים", שהם מדקדקים וזהירים ב"תחום שבת" כידוע, ונזהרים מלקבל קופסאות סה"ק, בכל-יראה ובכל-ימצא בביתם. ואהר מהם — כך מספר לי תלמידי הנאמן — נתן לפקיד-הגובה המהאה על סולל-בונה, שיק שהולך-והוזה, מחמת ששכה, כנראה, כי חשבנו שם נסגר עיד לפני שנתים ימים...

ושוב מעשה בפקיד עליון המקבל 80 פונט לחדש שאין מוצאים בקופסתו אפילו 80 מילימים, כלומר 8 גרוש לחדש, לקיים מה שנאמר: ואחד מאלף לא מצאתי... ונפלא הדבר: פקיד-גנרל המוציא 200 פונט לנסיעות ולהוצאות סטנות מקבל רק 60 פונט לחדש, ופקיד-הייל המכנסים 200 פונט במרוצתו ובעקטנותו האידיאלית מקבל בבת אחת — ששה פונט לחדש...

הן זכרים אתם בודאי את המעשה האיפיי באהו העסקן חוקן, עו"ד ידוע מאחינו הספרדיים בעירנו, ששלחו אותו לפני עטרים שנה מטעם חברה לאומית כיפי לשם גאולת-הארץ בחברון, כשהור מנסיעתו, הגיש את חשבון הנסיעה למנהל החברה:

נסיעה בעגלה מירושלם לתברון וחזרה — 8 בשליקים. "קהוה מורדה" (קפה מר) ב"באו"

אשר בדרך — חצי בשליק. הוצאות אכסניה שלשה בשליקים והצי — אמור מעתה: תריסר בשליקים עגלים וקשים!

כשראה הגובר את החשבון המזפרו הוה, התחיל מהייך, כאומרי: "בטלו שבמותך!" ולא הוסיפו, כמונו, לשלחו עוד בנסיעתו, כדי שלא לבייש את השבונות המנהלים והפקידים העליר-נים...

ואני, ר' עזמרה, אומר לכם: הדרוב — אלה הם החיים. יפים או מכוערים, אבל אלה הם החיים היחידים והאמתיים שלנו. רק ברהוב אפשר לראות כבל הנעשה והנשמע אצלנו, ורק ברהוביפו בעירנו אפשר לראות יהודים הטובעים בגוף וברפש עד חסר כור ממש ושוליו הקפוטת מלובלבים ומרופשים בגללי טיט, עד החגורה, עקודים, נקודים וברורים, ממש כמו אצל השדכנים הידועים.

ואם רוצה אתה להכיר את פני הדור ודעותיו, אל תלך לא לאספת-נבחרים ובלתי-נבחרים ואף לא ללשכת העהונות במלון יו, צא ולכדי: "מה עמא דבר", רמ מן החוץ אפשר ללמד על הפנים, על התוך...

ולפיכך אוהב אני לסוב בערדלי בדרובות עירנו (אחד מהם, כלומר הערדלים, נשאר ב"ים הגדול" אשר ברחוב בית-הכרם...) ולהסתכל, ברכי,

פעם במאה־שערים אצל הישיבה בין מנחה למערב ופעם בעיר העתיקה ובבית־העם, להכדיל, כי דוקא ברחוב רואה אני עין בעין את החיים היהודים כמו שהם. איך הם הולכים ולאן הם הולכים... דוקא בתוך המחומה של החיים, מוצא אני את עצמי יותר אנטימי, יותר בביתי...

הנה, למשל, עברתי בשבוע זה בסיטטא אשר בין מהלפת העליה ובין בית־היתומים דיסקין, והנה הגיע לאזני קול צעקה: אי־איראיו!

נגשתי אל החלון והצצתי מבעד לסככת הוטייה־הכרול הקרועה וראיתי לפני מחזה נזדר ומרהיב־עינים בתוך פרתף הנקרא „חרר“: שלשה תלמידים יתומים יושבים על הספסל ומ־שיטים את ידיהם הקטנות והמלמד הצעיר ער טד עליהם במוטיה־עין אשר בידו ומחלק להם מנות יפות ומונה: אחת ואחת, אחת ושבע!

היתומים צועקים בדמעות ובז'רנון: „רבי, נישט איר!“ (רבי, לא אני!) ומראים באצבע איש על חברו, ששחקו בכפתורים.

למולם הרים אחד התלמידים את עיניו אל החלון וקרא: „הנה עז מאַ וועס!“; ומיד נפל הכטה ארצה והקר מידיה־הטריגידיה ננטרה...

הוא אשר אמרתי: מפי עוללים

ויונקים יסדות עזו. ספרו לי בתל־א־יב כי ביום שהובילו את ארונו על הכנוח פרסיי, נגש משוררנו הלאומי הגדול אל כתו הקטנה והנהמדה של המנוח ואמר לה מתוך חבה: התרשיני, יִרְדָּה לְנִשְׁקֶךָ? — כן, ענתה הילדה, אבל בתנאי אחר, שלא ידברי לא רוסית ולא ז'רנון ברהובות...

ואני הייתי „בעלֶן“ בשבת קדש ההולפת, פרשת בשלה, בחיותי בתל־אביב, לעמד ברחוב א ל י ע ז ר ב ך י ה ו ד ה ולמנות את מספר העוברים ברחוב לבית־העם ולתל־נורדוי ואח לשונותיהם.

מפני כבוד שבת ופחד השוטרים „שומרי השבת“ בת־א לא יכלתי לצע־

רי הגדול לרשם בדיוק אפילו את מספר המדברים עברית ומניתי אותם באצב־עות ידי הימנית, ואולם לפי הסטטים־טיקה שעשיתי בע־פ במשך חצי שעה „על השעון“, השבתי כי לו קם בך יהודה יקברו ונסע כמוני לתל אביב לשמע את כל השפות ברחובו, היה מסיר בעצמו את השלט וקובע במקומו שלט אחר: „ר ח ו ב ב ב ל“...

תמה הרופא ואמר לו: הן אני עובד בטכילה כל הימים ומדוע לא זכיתי לראות שם את פני כבודו?

ואולם, אחרי שיחק קלה נתברר הדבר כי התויר שלנו בקר את ה„יוני־ברסיטה“ בש ש ב ת ק ד ש וראה אותה, במחילה, מ ב ת ו ץ... וכשעברתי בימים האלה ברחוב „אבינו מלכנו“ לפני המגדש של המלון הגדול העומד להבנות אחרי גמר ה„פאר־רוד“, ראיתי קבוצת תיירים אמריקאים העומדים ומסתכלים בעבודת החלוצים.

אמריקאי, יהודי דוקא, שבא למצרים והביא „קרבו“ של שני ימים שלמים — כך ספר בעצמו — בשביל „פלסטיין“. ומחמת שאחינו האמריקאים הם זרזים ולומדים את כל התורה הא־י על רגל אחת, הספיק גם התייר שלנו, הד־ר ו—סקי, הודות לבני לויתו הנאיד הארבי והנהג מבני־דודנו, לראות בשני ימים ובמהירות הבזק את כל ירושלים...

אנב אורחא נכנסתי למשרד הדאר ושמעתי שיחת הפקידים מבני־דודנו הרופאים. — האם ראה כבודו את המכללה העברית? שאל מאתו אחד ממכירי הרופאים.

ענה התייר האמריקאי, Oh, yes! — ראיתי את ה„יוניברסיטי“, אבל עלי להודות כי לא מצאתי שם כלום, אני נתתי כסף רב, אבל, מצאתי שם אכזבה!...

מהם הסכום של ה„ברסל“? (במקום פרסל: חבילה), ואת ה„בר־סיל“ הזה בטא בלשון מלרע ולא מלעיל כדרך האנגלים, אלא נוסח ישמעאל.

והעיר לו חברו ג־כ באנגלית: You must not say "bareel"—say with a "b" (p) like "backet (packet). ז־א: אל תאמר: „ברסל“ כמו „בלודי נייטיב“ אלא „ב־פ“ (רצונו לאמר פ) כמו „ב־קיט“ (רצונו לאמר: פקיט). ממש כמו בעל המספרה החדשה, שהתפאר כי החליף את השם „פטר־גוד“ לשם „מספרת היגינה“.

ולמה בחרת דוקא במלה „הי־גינה“ שאינה עברית? — איך זה?—ענה לי בעלי־המספרים בעברית שלו — ה י ג י נ ה היא מלה

הסביר להם הנאיד הערבי בלשון וספר כי בונים כאן בית־ספר גדול למיסיון. — ומה עושים כאן היהודים? שאל אחד התיירים. — הנוצרים נותנים עבודה גם ל„זשׁׁי־וס“ (יהודים), ענה הנאיד במנוחה...

וכביון שאנו עוסקים בכלשנות ובשפות לוועיות, אספר לכם מעשה לא ב„שחיטת“ אלא באכילה במלון בך נחום שבו התארחתי בת־א:

שני אורחים ישבו אל השלחן לצדי ואכלו כאות נפשם ולא היו מסיחין בסעודה, ואולם מתוך פ־צופם, מנהגם ודרך אכילתם ניכר היה כי שניהם יהודים ואינם מכירים זא־ז.

לאחר שגמרו את ארוחתם השמנת, קם אחד מהם ואמר בקול דם לשכנו בגרמנית טהורה: Mahlzeit!

„מאהלצייט!“ מיד קם השני, הש־תחוה קצת לפני שכנו, עשה „באו בשלום“, כמיציג את עצמו ואמר לו: „יאנקיל!“.

סבור היה כי שם שכנו „מאהלצייט“ ולא ידע כי אהב־י מכרכיב זא־ז בלשון דייטש אחרי האכילה כנון: לרפואה ולחיים, או „יתבשם לך“, והתודע אה הוא לשכנו בשמו: יאנקיל...

ומחמת צוק־העתים והסר המזומנים

עברית, וברוסית: „גיגינה“ כמו „ד־ה־גירצל“ בעברית: הירצל, גינה (היינה) וויקטור „גוגו“ בעברית: חוגו... הפצתי לכפר לכם גם ע־א האופירה האנגלית „פיישונס“, אבל הלכתי באמר צע מפני שלא היתה לי „סכלנות“... * *

הנני הולך בדרך כל הארץ, ואתה, בני, כלל זה יהא נקוט בידך — אם יבוא אליך יהודי שוקנו מגודל למעלה מג־טפחים תלוה לו כסף. אם יבוא אליך יהודי שוקנו ארוך אבל מחולק לשנים — תלוה לו רק את המחצית, ואולם כבוא אליך יהודי בעל זקן קצר וקטנטן בסנטרו — אל תלוה לו כלום!

— ומאי טעמא?, שאל הבן? — הכעם הוא פשוט, ענה האב, יהודי שוקנו מגודל, כבוא יום הפרעון, הוא מתיישב בדעתו. אוהו בוקנו האי רוד ועובל בידו עליה מלמעלה למטה ונמלך בדעתו: אמנם כן־ן, חייב אני כסף, ועד שידו מגעת לקצה הזקן הוא מחליט ואומר: צריך לשלם!

יהודי שוקנו מחולק לשנים, נוטל את החצי האחת בידו הימנית ואומר: „אמנם בעל־חוב הנני“, ובידו השמאלית הוא מחזיק את החצי השניה ואומר: „אבל אין לי לשלם!“.

מהאי גיסא ואומר: „כן לשלם“ ולאידך

גיסא ואומר: „לא לשלם“ — ולסוף הוא משלם את החצי, אבל יהודי שוקנו קצר תופש את שערו הקטן כזנב־הלטאה ואומר בקצ־רה: „חייב אנכי, אבל איני רוצה לשלם — ותסל!“... —

יכמו להכעים — בסוף השעור הגיע לידי מכתב מאת תלמידי השולחני, שהנני מוסר לכם בזה בכתבו ובלשונו מימש:

לכבוד מורנו ורבנו הגדול ר' עזמות שליט־א! פה עיה־ק תוכב־א.

אני אחד מתלמידיך המדובאים, שלא זכיתי עדיין לבית־דירה משלי, באשר אין לי בר מיותר לשימו בעביסין בקפת־מלוח, והנני מתגורר עם בני־ביתי שיחיו בבית איש אחר, בכ־ז, לכבוד חג־הסוכות הקימותי לי סוכה נאה משלי על המרפסת של בעה־ב, שעמרה על מכונה כל ימי החג, ואחרי הסוכות הסירותי את הסכך ונשאר רק הדפנים, מפני שלא היה לי מקום להניחם.

והנה ביום 26 לה' נובמבר קבלתי פקודה מהבלדיה להודיד את הסוכה ואם אין יטילו עלי קנס. קבלתי עלי את הדין ומלאתי את גזרת העיריה לכל פרטיה ודקדוקיה בזמנה ובמועדה, ואי־לם ביום עש־ק העברה נתכבדתי בבקור רשמי בביתי ע־י השומר, שלא מצאני

בביתי ויתלפן לי לבנס לא פחות מעשר פעמים שעלי להתיצב תומ־י בהעי־רה. טלפנתי לעירייה והודיעו לי — להד־מ. בקצות, אני טלפנתי והם טלפנו ונתברר לי כי זהו ענין ה„סוכה“ שלי, שהרסתי לפני כמה שבועות.

וסוף דבר: אחרי כל ההרפתקאות והריצות של השוטרים מהתם להכא ומהכא להתם אחרי ה„מספרים של הסר כוז“, קבלתי התראה רשמית בשבוע זה בחתימתו הקדושה של הראים בכבודו ובעצמו להרם במשך 3 ימים את הסר כה שהלכה לעולמה לפני ירחים אהדים, תלמידך ה ב ג א י.

אמר עזמות: על זריוותם של שוטרינו ופקידינו בבלדיה יש לי ב־ה המר לתריסר שערי רים, אבל מעשיה אחת יכול אני לספר לכם מיד, מחמת שזה היה תמול של־שום:

מיורענו מ־ מלניק נתפט לרשות ע־י הכולשת הזריזה שלנו בשעת עבודתו באופירה וגם בשוק וקבל התראה להת־יצב למשפט בחי־פה, עפ־י הזמנה שבאה משם במכתב אל תיבת־דאר 186, שהוא מספרו של מלניק. אחרי כל הטלמולים והצרות, נתברר כי המס־פר של תיבת־הדאר הוא לא 186 אלא 986, והמזומן לעדות הוא איש אחר, גוי גמור, וטעות גוי מותר... עזמות